

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
23/4430 - CFH

Dato
07.11.2023

Dokument 8:7 S (2023-2024) - Representantforslag om tiltak for bekjempelse av ungdoms- og gjengkriminalitet

Regjeringen tar gjengkriminalitet, og særlig utfordringene i Oslo, på alvor. Vi følger opp Hurdalsplattformen og styrker arbeidet mot kriminelle gjenger i Oslo.

I regjeringens første statsbudsjett ble det bevilget 200 millioner kroner til blant annet en varig styrket innsats mot gjengkriminalitet. 40 millioner kroner av disse ble særskilt tildelt Oslo politidistrikts innsats mot kriminelle miljøer og gjenger. I statsbudsjett for 2024 ønsker regjeringen å styrke arbeidet mot gjengkriminalitet i Oslo ytterligere, ved å foreslå 15 millioner kroner til mer synlig politi i utsatte områder i Oslo og en målrettet innsats mot kriminelle gjenger.

Lokalt politi gir folk trygghet og er viktig i det forebyggende arbeidet, spesielt når det gjelder forebygging blant barn og unge. Regjeringen skal åpne 20 nye tjenestesteder i politiet over hele landet. Mortensrud i Oslo er ett av stedene som nå får et nytt politikontor. Det er også åpnet en ny politipost på Tøyen i Oslo, samt nylig kommet nabolagspoliti på Grønland. Dette vil bidra til et mer tilstedeværende politi i utsatte områder i hovedstaden.

Jeg vil i det følgende kommentere de konkrete punktene i representantforslaget.

1. Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som hjemler idømmelse av forbud mot opphold i bestemte områder i bestemte tidsrom for den

som dømmes for gjengrelatert kriminalitet

Etter straffeloven § 57 første ledd kan den som har begått en straffbar handling ilegges kontaktforbud når det er grunn til å tro at personen ellers vil begå en straffbar handling overfor en annen person, forfølge en annen person eller på annet vis krenke en annens fred. Forbudet kan gå ut på at den det retter seg mot, forbys å oppholde seg i bestemte områder eller å forfølge, besøke eller på annet vis kontakte en annen person, jf. andre ledd. Kontaktforbud ilegges for en bestemt tid inntil fem år eller, når særlige grunner tilsier det, på ubestemt tid, jf. § 58 andre ledd første punktum.

Straffeloven § 57 åpner dermed etter omstendighetene allerede i dag for å idømme forbud mot opphold i bestemte områder i bestemte tidsrom for dem som dømmes for gjengrelatert kriminalitet, så lenge forbudet er forholdsmessig, jf. blant annet HR-2021-1434-A avsnitt 19. Jeg kan i lys av dette og vurderingene av lignende spørsmål i Prop. 128 L (2022–2023) *Endringer i straffeprosessloven mv. (elektronisk kontroll av besøksforbud)* punkt 9.5 side 59–60 ikke se at det er behov for å fremme forslag til slike lovendringer som representantene etterlyser, og mener derfor at representantforslaget ikke bør vedtas.

2. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre innføring av visitasjonssoner for våpenkontroll.

I Norge er det etablert en mulighet for visitasjon utenfor straffesakssporet. Politiloven § 7 a åpner for at politiet på offentlig sted kan visitere person eller kjøretøy når det er grunn til å undersøke om noen er i besittelse av eller oppbevarer våpen. Slik visitasjon kan bare foretas for å hindre straffbare handlinger som krenker noens liv, helse eller frihet, og bare i situasjoner eller på steder hvor slike straffbare handlinger erfaringsmessig finner sted, eller i situasjoner eller på steder hvor det er grunn til å anta at noen planlegger eller forbereder slike straffbare handlinger. Visitasjon etter politiloven § 7 a må – i likhet med andre inngrep politiet foretar – utføres så hensynsfullt og skånsomt som mulig.

Norsk politi har ikke etterlyst muligheten for å kunne etablere visitasjonssoner. Situasjonen i Sverige er ikke helt sammenlignbar med situasjonen i Norge. Situasjonen i Sverige er langt mer alvorlig når det gjelder konfliktnivå og alvorlig vold. En eventuell utvidelse av visitasjonsadgangen ut over det politiet har adgang til i dag vil kreve grundige utredninger sett opp mot retten til privatliv og hensynet til å unngå vilkårlighet og usaklig diskriminering.

3. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre innføring av doblet strafferamme for gjengrelatert kriminalitet

Straffeloven § 79 åpner for fastsettelse av fengselsstraff utover lengstestrafen. Etter bokstav c kan straffen forhøyes inntil det dobbelte, men ikke i noe tilfelle med mer enn 6

år og aldri ut over 21 år, når en straffbar handling «er utøvet som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe». Dersom gjerningspersonen var under 18 år på handlingstidspunktet, er maksimumsstraffen 15 år. Med organisert kriminell gruppe menes «et samarbeid mellom tre eller flere personer som har som et hovedformål å begå en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år, eller som går ut på at en ikke ubetydelig del av aktivitetene består i å begå slike handlinger».

Det er viktig at strafferammen for gjengrelatert kriminalitet virker avskrekkende på mulige gjerningspersoner, og oppfattes som tilstrekkelig av fornærmede og samfunnet for øvrig. Straffeloven § 79 bokstav c gir imidlertid allerede i dag en adgang til å forhøye fengselsstraffen ved organisert kriminalitet. Formålet med denne bestemmelsen er nettopp å slå hardt ned på kriminalitet som blir utført på en profesjonell og organisert måte, i tråd med intensjonen bak representantforslaget.

4. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en dobling av strafferammen for kriminalitet begått i områder som er særlig utsatt for gjengrelatert kriminalitet

Jeg er i tvil om innføring av dobbel strafferamme for lovbrudd begått i områder som er særlig utsatt for gjengrelatert kriminalitet, vil være et hensiktsmessig tiltak for å forebygge og bekjempe slik kriminalitet. En regel som åpner for å straffe samme lovbrudd ulikt avhengig av hvor lovbruddet ble begått, vil dessuten harmonere dårlig med norsk straffutmålingstradisjon, hvor handlingens straffverdighet og utvist skyld er de sentrale hensynene når straffen skal fastsettes.

Representantene påpeker at man tidligere har hatt tilsvarende geografisk differensiering i straffenivå, herunder for narkotikakriminalitet i områder definert som «det åpne rusmiljøet» i Oslo. Til dette vil jeg bemerke at geografisk differensiering i straffenivå er noe prinsipielt annet enn å forhøye strafferammen utelukkende på bakgrunn av hvor lovbruddet ble begått.

Jeg nevner at det også i 2020 ble fremmet et representantforslag om å innføre strengere straff for kriminalitet begått i kriminalitetsbelastede områder, se Dokument 8:115 S (2019–2020) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen og Kari Kjønnaas Kjos om tiltak mot ungdoms- og gjengkriminalitet* forslag nr. 7. Forslaget fikk ikke flertall i Stortinget.

5. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en kraftig skjerpelse av straffenivået for ulovlig våpenbesittelse

Strafferammen for ulovlig bevæpning på offentlig sted er bot eller fengsel inntil 1 år, jf. straffeloven § 189. Hvis den ulovlige bevæpningen *med skytevåpen* er grov, noe som blant annet beror på hvilken type våpen det er snakk om og om bevæpningen er særlig

farlig eller samfunnsskadelig, er strafferammen bot eller fengsel inntil 3 år, jf. straffeloven § 189 a.

Våpenloven har regler om at den som vil erverve eller ha skytevåpen, må ha tillatelse fra politiet, jf. våpenloven § 5. Ulovlig erverv eller besittelse av skytevåpen straffes etter våpenloven § 39 med bot eller fengsel inntil 3 måneder. Den som gjentatt eller på graverende måte overtrer våpenlovens bestemmelser om blant annet ulovlig erverv og besittelse av skytevåpen, straffes for ulovlig befatning med skytevåpen etter straffeloven § 190. Strafferammen er i disse tilfellene bot eller fengsel inntil 2 år. Hvis den ulovlige befatningen med skytevåpen anses som grov, er strafferammen bot eller fengsel inntil 6 år, jf. straffeloven § 191. Ved vurderingen av om overtredelsen er grov, har det blant annet betydning om den er særlig farlig eller samfunnsskadelig.

Befatning med skytevåpen mv. med hensikt om å begå en straffbar handling, straffes med fengsel inntil 6 år, jf. straffeloven § 191 a. Grov overtredelse av § 191 a straffes med fengsel inntil 10 år, jf. straffeloven § 191 b. Vurderingen av om overtredelsen er grov, beror blant annet på om den straffbare handlingen som befatningen tok sikte på, ville volde fare for betydelig skade på kropp, eiendom eller miljø, og ville være særlig farlig eller samfunnsskadelig.

Jeg deler forslagsstillernes syn om at våpenbruk i det offentlige rom er alvorlig. Det kan øke risikoen for at tilfeldige rammes og skape en følelse av utrygghet i befolkningen. Gjennomgangen foran illustrerer imidlertid at strafferammene for ulovlig våpenbesittelse er forholdsvis vide allerede i dag, og jeg er ikke kjent med at påtalemyndigheten har gitt uttrykk for at det er behov for en skjerpelse av strafferammen for denne typen lovbrudd. Strafferammene synes å være dekkende også for de mer alvorlige tilfellene. Videre vil jeg fremheve at det er viktig å sikre at strafferammene for ulovlig våpenbesittelse står i et rimelig forhold til strafferammene for lovbrudd som betraktes som mer alvorlige og straffverdige, for eksempel trusler ved bruk av skytevåpen og grov kroppsskade ved bruk av skytevåpen mv. Forholdsmessigheten mellom lovbrudd er et sentralt hensyn ved fastsettelsen av strafferammer.

6. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre straffutmålingsbestemmelse ved utmåling av fengselsstraff for flere lovbrudd i samme dom, hvor straffen for de tre strengeste forholdene adderes før det eventuelt gis fellesstraff for øvrige pådømte lovbrudd

Ved fastsettelse av en samlet fengselsstraff for flere lovbrudd, gjelder reglene i straffeloven § 79 bokstav a. Bestemmelsen fastslår at fengselsstraffen i disse tilfellene kan forhøyes inntil det dobbelte, men ikke i noe tilfelle med mer enn 6 år og aldri ut over 21 år, og for personer som var under 18 år på handlingstidspunktet, ikke ut over 15 år. Forhøyelse av fengselsstraffen regnes av lengstestraffen i det strengeste straffebudet. Straffen kan imidlertid aldri bli lenger enn summen av lengstestraffene.

Straffeloven § 79 bokstav a bygger på straffskjerpelsesprinsippet – at en samlet straff skal utmåles innenfor en forhøyet strafferamme. Et annet prinsipp for straffutmåling er kumulasjonsprinsippet. Dette prinsippet går ut på at straffen utmåles fullt ut for hvert enkelt lovbrudd, og deretter uavkortet legges sammen til en samlet straff.

Representantenes forslag om å endre straffeloven slik at det for lovbruddene med de tre strengeste strafferammene skal fastsettes en egen fengselsstraff, og at disse straffene deretter skal legges sammen til en samlet straff, vil innebære å innføre en straffutmålingsordning i tråd med kumulasjonsprinsippet.

Straffskjerpelsesprinsippet medfører at den samlede straffen i mange tilfeller blir lavere enn hvis straffen for de enkelte lovbruddene fastsettes særskilt (kumulasjonsprinsippet). Å innføre en straffutmålingsordning i tråd med kumulasjonsprinsippet vil imidlertid bryte med etablert norsk strafferett og utmålingspraksis, og bør være gjenstand for en grundig behandling. I juridisk litteratur er det fremholdt at kumulasjonsprinsippet «ikke [passer] med moderne straffutmålingsprinsipper, som bygger på en totalbedømmelse hvor både den straffbare handling og gjerningsmannens person spiller inn», se Andenæs, Alminnelig strafferett, 6. utgave ved Rieber-Mohn og Sæther, side 467. Dette er også lagt til grunn i Prop. 137 L (2016–2017) *Endringer i straffeloven m.m. (skjerpet straff ved flere grove integritetskrenkelser og styrket oppreisningsvern ved krenkelser begått av flere i fellesskap)* punkt 3.2.2 side 9. For øvrig nevner jeg at det i denne proposisjonen ble foreslått å øke maksimumsstraffen etter straffeloven § 79 bokstav a til fengsel inntil 26 år ved to eller flere lovbrudd med en strafferamme på fengsel inntil 15 år eller mer. Formålet med lovforslaget var å skjerpe straffenivået i saker om flere grove integritetskrenkelser, blant annet ved at straffenivået for de enkelte lovbrudd i slike saker skulle ha større betydning ved utmålingen av den samlede straffen. Forslaget innebar dermed en tilstramming i hvordan straffskjerpelsesprinsippet var forutsatt praktisert i slike saker. Forslaget fikk imidlertid ikke flertall i Stortinget.

Jeg nevner at det også i Dokument 8:115 S (2019–2020) ble fremmet et representantforslag som gikk ut på å fravike straffskjerpelsesprinsippet, se forslag nr. 4. Forslaget fikk ikke flertall i Stortinget.

7. Stortinget ber regjeringen utrede det nasjonale handlingsrommet for varetektsfengsling og for idømmelse av fengselsstraff for lovbrytere under 18 år som domfelles for gjengrelatert kriminalitet

Varetektsfengsling og idømmelse av fengselsstraff er inngripende virkemidler. For barn, hvis modenhet og tidsperspektiv avviker fra voksnes, kan belastningene være enda større. Det tilsier at det bør være strenge vilkår for å varetektsfengsle et barn eller idømme et barn fengselsstraff.

Straffeprosessloven § 184 annet ledd annet punktum bestemmer at personer under 18 år ikke skal varetektsfengsles hvis det ikke er «tvingende nødvendig». Vilkåret «tvingende nødvendig» innebærer et absolutt krav om at det ikke finnes noe alternativ til fengsling, se Prop. 135 L (2010–2011) *Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff)* punkt 14.4 side 171. Når det gjelder idømmelse av fengselsstraff, bestemmer straffeloven § 33 at den som var under 18 år på handlingstidspunktet, bare kan idømmes ubetinget fengsel når det er «særlig påkrevd». Om vilkåret er oppfylt, må vurderes ut fra lovbruddets art og forholdene ellers. Der andre reaksjonsformer er tilstrekkelige og hensiktsmessige må disse benyttes. Som hovedregel bør andre reaksjoner være prøvd overfor lovbrøyteren før ubetinget fengselsstraff idømmes, se Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) side 435.

De strenge vilkårene for varetektsfengsling og idømmelse av fengselsstraff som disse bestemmelsene oppstiller, må forstås og tolkes i lys av Norges forpliktelser etter FNs barnekonvensjon. Konvensjonen, som er inkorporert i norsk rett, begrenser nasjonale myndigheters adgang til varetektsfengsling av og idømmelse av fengselsstraff overfor barn. Med barn menes i konvensjonen enhver under 18 år, jf. artikkel 1. Etter konvensjonen artikkel 37 bokstav b kan pågrepelse, frihetsberøvelse eller fengsling av et barn bare benyttes som «en siste utvei». Artikkel 37 bokstav b er forstått slik at fengsling bare kan skje der andre alternative tiltak ikke kan benyttes, se Prop. 135 L (2010–2011) punkt 7.4.4 side 58–59 med videre henvisninger. I lys av dette har jeg vanskelig for å se at en slik utredning som representantene foreslår, vil være hensiktsmessig.

8. Stortinget ber regjeringen utrede og fremme de nødvendige lovendringsforslag for innføring av et lukket institusjonsregime som straffereaksjon for straffedømte under 18 år, som erstatning for de gjeldende reaksjonsformer ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, som foreslås avviklet.

Blant annet for å ivareta Norges folkerettslige forpliktelser etter FNs barnekonvensjon, trådte reaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging i kraft 1. juli 2014, etter enstemmig vedtak i Stortinget. Justis- og beredskapsdepartementet har i perioden fra ungdomsreaksjonene ble innført arbeidet med å kartlegge utfordringer og forbedringspunkter. Kartleggingen viser at mange unge får hjelp til et liv uten kriminalitet, men også at det er utfordringer, og at reaksjonene har et forbedringspotensial.

Regjeringen ønsker å videreutvikle ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, og innføre mer effektive virkemidler for å forebygge ny kriminalitet. Regjeringen har derfor denne høsten fremmet Prop. 139 L (2022–2023) *Endringer i konfliktrådsloven, straffeloven og straffeprosessloven mv. (strafferettslige reaksjoner for ungdom og varetekt med elektronisk kontroll)* med forslag til forbedringer. Forslagene skal blant annet sikre raskere iverksettelse av straffen, forenkle det rettslige rammeverket for reaksjonene og gi domstolene flere handlingsalternativer og større rom for individuelle vurderinger. Det

foreslås blant annet mulighet til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel og bruk av elektronisk kontroll («fotlenke»). Videre skal det tilrettelegges for et bedre tverrsektorielt samarbeid og for bygging av relasjoner rundt ungdommen. Fornærmede skal oppleve å bli ivaretatt på en god måte, samtidig som ungdommens rettssikkerhet og rett til medvirkning skal ivaretas.

Terskelen for å fengsle barn er som nevnt høy, men i noen tilfeller vil idømmelse av fengselsstraff være særlig påkrevd. Ungdomsenhetene i kriminalomsorgen ble opprettet for å ivareta Norges internasjonale forpliktelser om å holde barn adskilt fra voksne i fengsel, samt for å sikre en god, helhetlig og rehabiliterende oppfølging av barn som må fengsles. Barn som blir idømt fengselsstraff gjennomfører i dag som hovedregel straffen ved en av ungdomsenhetene. Da det tidvis har vært flere mindreårige innsatte enn det er plass til i ungdomsenhetene i dag (8 plasser), foreslår regjeringen at det i 2024 bevilges om lag 11 millioner kroner til en utvidelse av Ungdomsenhet øst på Eidsvoll med to plasser.

9. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å senke den kriminelle lavalderen fra 15 år til 14 år, slik den var frem til 1987

Straffeloven § 20 første ledd fastslår at den som på handlingstidspunktet er under 15 år, ikke kan straffes. Også i Danmark, Finland, Island og Sverige er den kriminelle lavalderen 15 år.

Fra 1896 til 1990 var den kriminelle lavalderen 14 år. Ved lov 12. juni 1987 nr. 51, som trådte i kraft 1. januar 1990, ble lavalderen hevet fra 14 til 15 år. Hevingen ble vedtatt på bakgrunn av departementets forslag i Ot.prp. nr. 26 (1986–87) *Om lov om endringer i straffeloven m m (heving av den kriminelle lavalder)*, som fulgte opp et forslag i NOU 1983: 57 *Straffelovgivningen under omforming: Straffelovkommisjonens delutredning I*.

Straffelovkommisjonen begrunnet forslaget om å heve den kriminelle lavalderen fra 14 til 15 år blant annet med at lavalderen var 15 år i de andre nordiske landene. En slik heving hadde dessuten vært foreslått flere ganger tidligere, blant annet av Straffelovrådet i 1963 og i St.meld. nr. 104 (1977–78) *Om kriminalpolitikken* («Kriminalmeldingen»). Kommisjonen tok samtidig til orde for at det sosiale hjelpeapparatet burde styrkes, slik at det ble bedre i stand til å ta seg av lovbrøtere i 14-årsalderen, se NOU 1983: 57 kapittel 21 punkt 2.3.1 side 159.

Departementet la til grunn at det var «allmenn enighet om at barn ikke bør straffes», blant annet ut fra rettferdighetshensyn, skadelige virkninger av straff og tvil omkring straffens forebyggende virkning overfor barn. Videre hadde styrkingen av det sosiale hjelpeapparatet kommet så langt at en heving av den kriminelle lavalderen etter departementets syn kunne gjennomføres straks. Særlig på «bakgrunn av de alvorlige betenkeligheter som kan anføres mot fengsling av unge mennesker», konkluderte departementet med at lavalderen burde heves til 15 år. Departementet sluttet seg derfor

til Straffelovkommisjonens forslag og la også «en viss vekt på» lavalderen i de andre nordiske landene, se Ot.prp. nr. 26 (1986–87) punkt 4.2 side 9–10.

Den kriminelle lavalderen ble sist vurdert under forberedelsen av straffeloven 2005. Departementet ga uttrykk for at det så «med bekymring på omfanget av kriminaliteten begått av barn og unge under 15 år», men at problemet – etter departementets syn – «verken kan eller bør [...] løses ved å senke den kriminelle lavalder». Ingen av høringsinstansene hadde under høringen av NOU 2002: 4 *Ny straffelov – Straffelovkommisjonens delutredning VII* tatt til orde for at disse utfordringene burde løses ved å senke lavalderen. Departementet hadde i flere år dessuten prioritert høyt arbeidet med andre tiltak mot barne- og ungdomskriminalitet. Flere tiltak, herunder lovtiltak, var også iverksatt etter høringen, se Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) punkt 15.2 side 216. Den kriminelle lavalderen på 15 år ble derfor opprettholdt.

Siden vedtakelsen av straffelovens alminnelige del i 2005 har det vært en utvikling i synet på og reglene for fengsling av mindreårige. Overfor barn mellom 15 og 18 år er det hovedsakelig andre reaksjoner enn fengsel som er aktuelle i dag, herunder særlig ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Disse reaksjonene ble innført fra 1. juli 2014 etter forslag i Prop. 135 L (2010–2011) *Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff)*. Regjeringen har nylig lagt frem forslag til en rekke tiltak for å forbedre reaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, se Prop. 139 L (2022–2023) *Endringer i konfliktrådsloven, straffeloven og straffeprosessloven mv. (strafferettslige reaksjoner for ungdom og varetekt med elektronisk kontroll)*.

Slik jeg ser det, er spørsmålet om fastsetting av den kriminelle lavalderen et svært viktig kriminalpolitisk spørsmål. En eventuell endring av lavalderen bør i alle tilfeller utredes grundig, slik at virkningene av justeringen for barn og unge samt mulige alternative tiltak blir løftet frem og behørig belyst. Forslaget om å senke den kriminelle lavalderen bør vurderes opp mot alternative og potensielt mer treffende tiltak, herunder tiltak rettet mot dem som introduserer barn og ungdom for kriminalitet. Jeg understreker også at en justering av den kriminelle lavalderen til 14 år, ikke vil løse utfordringer knyttet til barn *under* 14 år som begår ellers straffbare handlinger. Samfunnet må derfor uansett ha hensiktsmessige virkemidler for å håndtere slike utfordringer. Etter mitt syn kan det for øvrig være grunn til å avvente Stortingets behandling av forslagene i Prop. 139 L (2022–2023) og virkningene av de aktuelle endringene før det eventuelt igangsettes et utredningsarbeid.

10. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å opprette et lukket institusjonstilbud for barn under den strafferettslige lavalder som har begått gjentatte eller alvorlige kriminelle handlinger.

Barnevernet skal å gi hjelp, beskyttelse og omsorg. Det hender at barn som er under barnevernets omsorg også begår gjentatte eller alvorlige lovbrudd. Barnevernet har imidlertid verken mandat, kompetanse eller virkemidler til å beskytte samfunnet mot

disse barna. Barn under 15 år som begår kriminalitet kan ikke straffes. Videre er det som nevnt en høy terskel for å fengsle barn mellom 15 og 18 år, og de få barna som fengsles innsettes som hovedregel ved en av ungdomsenhetene.

Barn som begår alvorlige lovbrudd har ofte store og sammensatte utfordringer som krever innsats fra flere sektorer. For å unngå at barn utvikler store problemer og begår kriminalitet er det svært viktig med et godt og samordnet tjenestetilbud i kommunene der barna bor og lever sine liv. Tidlig innsats og tilstrekkelig og riktig hjelp kan spare samfunnet for store kostnader og enkeltmennesker for store lidelser og tap.

11. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en generell bevæpning av politiet.

Alt operativt tjenestepersonell i politiet er utdannet og trent til å bruke skytevåpen. For å sikre rask responstid og god beredskap er alle politiets patruljebiler fremskutt lagring av våpen.

Spørsmålet om generell bevæpning av norsk politi har de siste årene vært grundig utredet og vurdert blant annet i NOU 2017:9 Politi og bevæpning og sist en i vurdering som en del av flere tema i Maktmiddelutvalgets rapport – Politiets bruk av maktmidler. Maktmiddelutvalget har sett på Politiets samlede bruk av maktmidler og presenterer et oppdatert kunnskapsgrunnlag. Utvalget beskriver, vurderer og anbefaler forskjellige modeller og tiltak.

Maktmiddelutvalgets rapport har vært på høring og mitt departement jobber med å vurdere og følge opp ulike forslag. Det er for tidlig å konkludere når det gjelder spørsmålet om generell bevæpning.

12. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å gjøre det enklere for påtalemyndigheten å inndra verdier som er frembrakt ved kriminelle handlinger

Regjeringen skal etter planen fremme en melding om økonomisk kriminalitet for stortinget innen utgangen av 2023. I denne meldingen er også tiltak for å forenkle og effektivisere reglene om inndragning av utbytte fra kriminalitet omtalt. Målet er å sette i gang et lovarbeid for å foreslå regler om sivilrettslig inndragning, det vil si inndragning av utbytte basert på et lavere beviskrav og med en løsere tilknytning til straffesak.

I forbindelse med dette lovarbeidet skal det også vurderes om det er rom for forenklinger i eller endringer av, reglene om sikring av fremtidige inndragningskrav.

13. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre etableringen av et hurtigspor for rask pådømmelse av lovbrudd begått av gjerningspersoner som var under 18 år på handlingstidspunktet

Jeg er enig i at det er særlig viktig med rask pådømmelse av lovbrudd begått av gjerningspersoner som er under 18 år.

Regjeringen har nylig lagt frem Prop. 139 L (2022–2023) *Endringer i konfliktrådsloven, straffeloven og straffeprosessloven mv. (strafferettslige reaksjoner for ungdom og varetekt med elektronisk kontroll)*. Flere av forslagene i proposisjonen har som formål å sikre raskere iverksettelse av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. I tillegg skal enkelte av forslagene også sikre raskere iverksettelse av øvrige reaksjoner.

Jeg har videre bedt Domstoladministrasjonen, i samarbeid med Politidirektoratet, Kriminalomsorgsdirektoratet, Riksadvokaten og Sekretariatet for konfliktrådene, om å utrede etablering av et hurtigspor for behandling av straffesaker i Oslo hvor gjerningspersonen er under 18 år. Utredningen skal skje med utgangspunkt i gjeldende regelverk og forslagene i ovennevnte Prop. 139 L (2022–2023). Den skal også ses i sammenheng med tidligere gjennomført arbeid, herunder arbeid knyttet til felles analyse av tidsbruk og prosjektet med hurtigbehandling av straffesaker med et klart og oversiktlig bevisbilde. Utredningen skal leveres til departementet innen 31. desember 2023. Utredningen vil danne grunnlag for den videre oppfølgingen i departementet. Jeg mener det er hensiktsmessig å avvente denne utredningen før man tar stilling til om det er behov for lovendringer.

Med hilsen

Emilie Mehl

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
23/4496 - CFH

Dato
10.11.2023

Dokument 8:13 S (2023-2024) - Representantforslag om å forebygge og bekjempe organisert kriminalitet

Regjeringen er opptatt av å forebygge og bekjempe organisert og gjengrelatert kriminalitet. Flere tiltak regjeringen har gjennomført, og jobber med, har direkte relevans for bekjempelse av de kriminelle nettverkene og gjenger. Det gjelder for eksempel tiltak mot økonomisk kriminalitet, der inndragning av utbytte og tiltak mot hvitvasking av penger er sentralt.

Den organiserte kriminaliteten og kriminelle nettverkene en uensartet persongruppe. Det dreier seg dels om tunge multikriminelle aktører, dels om ungdom på terskelen til en kriminell løpebane. Kriminelle nettverk og -gjenger en betydelig utfordring og det er viktig at politiet sammen med andre ansvarlige samfunnsaktører arbeider mot rekruttering av unge personer til kriminelle miljøer.

Tiltakene mot ungdomskriminalitet, samt målrettede budsjettildelinger er del av tiltak mot gjengene. I regjeringens første statsbudsjett ble det bevilget 200 millioner kroner til blant annet en varig styrket innsats mot gjengkriminalitet. 40 millioner kroner av disse ble særskilt tildelt Oslo politidistrikts innsats mot kriminelle miljøer og gjenger. I statsbudsjett for 2024 ønsker regjeringen å styrke arbeidet mot gjengkriminalitet i Oslo ytterligere, ved å foreslå 15 millioner kroner til mer synlig politi i prioriterte områder i Oslo og en målrettet innsats mot kriminelle gjenger.

Regjeringen har nylig lagt frem Prop. 139 L (2022–2023) *Endringer i konfliktrådsloven, straffeloven og straffeprosessloven mv. (strafferettslige reaksjoner for ungdom og varetekt med elektronisk kontroll)*. Flere av forslagene i proposisjonen har som formål å sikre raskere iverksettelse av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. I tillegg skal enkelte av forslagene også sikre raskere iverksettelse av øvrige reaksjoner. Jeg har videre bedt Domstoladministrasjonen, i samarbeid med Politidirektoratet,

Kriminalomsorgsdirektoratet, Riksadvokaten og Sekretariatet for konfliktrådene, om å utrede etablering av et hurtigspor for behandling av straffesaker i Oslo hvor gjerningspersonen er under 18 år. Utredningen skal skje med utgangspunkt i gjeldende regelverk og forslagene i ovennevnte Prop. 139 L (2022–2023).

Jeg viser forøvrig til mitt svar på Dokument 8:7 S (2023-2024) – Representantforslag om tiltak for bekjempelse av ungdoms- og gjengkriminalitet.

Jeg vil i det følgende kommentere de konkrete punktene i representantforslaget. Jeg har fått innspill fra Helse- og omsorgsdepartementet til svar på spørsmål nr. 3.

1. Stortinget ber regjeringen igangsette et pilotprosjekt i Oslo og Kristiansand kommune med etablering av en tverrfaglig tiltaksgruppe rundt barn og unge som har høy risiko for å begå alvorlige lovbrudd, etter modell fra Danmark.

Barn og unge som begår eller er i risiko for å begå, alvorlige lovbrudd må følges opp av et samlet tjenesteapparat på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Hvordan dette organiseres varierer med utgangspunkt i omfang og lokale utfordringer.

Vi er kjent med at både Kristiansand kommune og Oslo kommune har erfaringer med denne målgruppen. Begge kommunene arbeider med ulike former for tverrfaglige team som følger opp barn og unge som begår lovbrudd. Dette er et kontinuerlig arbeid som ikke bør være drevet av prosjektbasert innsats, men inngå i eksisterende strukturer og dra veksler på tilgjengelige ressurser lokalt.

2. Stortinget ber regjeringen gjennomføre en juridisk gjennomgang av relevant lovverk knyttet til taushetsplikt og informasjonsplikt for alle relevante instanser som jobber med barn og unge som har høy risiko for å begå alvorlige lovbrudd, med spesielt henblikk på mulighetsrommet for informasjonsflyt.

Det ble gjennomført en gjennomgang av lovverk knyttet til taushetsplikt, opplysningsrett og informasjonsplikt i forbindelse med utarbeidelsen av høringsnotat 2. september 2020 om forslag til endringer i forvaltningsloven m.m. og den påfølgende Prop. 166 L (2020-2021) Endringer i forvaltningsloven m.m. (utvidet adgang til informasjonsdeling). I denne proposisjonen ble det blant annet fremmet forslag til ny § 13 g i forvaltningsloven, som på bestemte vilkår gir Kongen hjemmel til å gi forskrift om at taushetsplikt etter § 13 ikke skal være til hinder for at bestemte organer kan dele opplysninger for å utføre oppgaver som er lagt til avgiver- eller mottakerorganet. Forslaget ble vedtatt av Stortinget ved lov 18. juni 2021 nr. 127. Forvaltningsloven § 13 g åpner dermed for å fastsette i forskrift at organer som har taushetsplikt etter forvaltningsloven, skal kunne dele taushetsbelagte opplysninger med andre organer for å løse bestemte oppgaver. Det kan fastsettes at slike opplysninger skal kunne deles både med andre organer som omfattes av forvaltningsloven, og med organer som er underlagt andre regler.

Det har også blitt gjennomført en gjennomgang av slikt lovverk i forbindelse med utarbeidelsen av Justis- og beredskapsdepartementets veileder «Taushetsplikt,

opplysningsrett og opplysningsplikt i forvaltningen – en veileder», som ble publisert i februar 2023. Veilederen er basert på en utredning av professor Morten Holmboe og senere ferdigstilt i samarbeid mellom Justis- og beredskapsdepartementet og Holmboe. En referansegruppe med medlemmer fra andre departementer og sentrale underliggende organer kom med innspill til utredningen underveis. Et viktig formål med veilederen er å få fram hvilket handlingsrom som foreligger for å dele taushetsbelagte opplysninger. Den omtaler derfor reglene om taushetsplikt og adgangen til å dele taushetsbelagte opplysninger både innenfor de ulike sektorene i forvaltningen og mer generelt. For eksempel gjelder avvergingsplikten etter straffeloven § 196, som går foran taushetsplikt, både for alle i forvaltningen og for andre, mens grupper som helsepersonell og barnevernet har også sine spesifikke regler

3. Stortinget ber regjeringen sikre en bufferkapasitet innenfor psykisk helsevern til kartlegging av psykisk og somatisk helse for barn og unge som har høy risiko for å begå alvorlige lovbrudd.

Regjeringen vil styrke tilbudet til barn og unge med psykiske lidelser, både i kommunene og i spesialisthelsetjenesten. Barn og unge som har begått lovbrudd kan være særlig utsatt også på andre områder, og Helsedirektoratet gir derfor anbefalinger til kommunen i retningslinje om tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge. Kommunens ledelse bør sikre at ansatte som arbeider med barn og unge har generell kunnskap om beskyttelses- og risikofaktorer og tegn og signaler, slik at de tidlig kan identifisere de som lever i en risikosituasjon. Det er ledelsen i kommunes ansvar hvordan de løser rett kompetanse og kunnskap om beskyttelses- og risikofaktorer og tegn og signaler hos ansatte i relevante yrkesgrupper. Kunnskapen bør særlig finnes hos ansatte som arbeider der barn og unge tilbringer størstedelen av dagen, som i barnehage og skole, samt ansatte i helse- og omsorgstjenester som har regelmessig oppfølging av barn og unge, som helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Kunnskapen bør også finnes hos fastleger og tannhelsetjenesten, i det kommunale barnevernet og i helse- og omsorgstjenester som har ansvar for voksne som har barn (barn som pårørende). Kunnskapen kan også være hensiktsmessig å ha i tjenester som av ulike årsaker har ansvar for oppfølging av foreldre, som NAV-kontoret.

Det er under etablering, i et samarbeid mellom barnevern og helse, en ordning med tverrfaglig helsekartlegging. Dette er et svært spesialisert tilbud med formål å kartlegge ulike behov, herunder helsemessige problemer, hos pasienten for å gi barnevernstjenesten et godt grunnlag for plassering i fosterhjem, barnevernsinstitusjon eller lignende. Målgruppen er altså barn og unge der det er besluttet at vedkommende skal flyttes ut av hjemmet. Tverrfaglig helsekartlegging er til nærmere vurdering av direktoratene.

4. Stortinget ber regjeringen opprette dedikerte inndragningsteam i hvert politidistrikt. Gruppen skal bestå av en jurist, en etterforsker og en revisor.

Regjeringen skal etter planen fremme en melding om økonomisk kriminalitet for stortinget innen utgangen av 2023. I denne meldingen vil også inndragning av utbytte

fra kriminalitet bli omtalt. I Hurdalsplattformen fremgår det at regjeringen vil: «*utvide lovverket for å innføre sivilrettsleg inndraging slik at kriminelle ikke får behalde økonomiske verdier fra kriminell verksemd*» Et av tiltakene vil være å sette i gang et lovarbeid for å foreslå regler om sivilrettslig inndragning, det vil si inndragning av utbytte basert på et lavere beviskrav og med en løsere tilknytning til straffesak. I forbindelse med dette lovarbeidet skal også behovet for organisatoriske endringer vurderes, herunder spørsmålet om opprettelse av en egen inndragingsenhet.

For øvrig er det iverksatt flere tiltak de senere årene som det foreløpig er vanskelig å måle effekten av. Et av disse tiltakene er opprettelse av et nasjonalt kompetansesenter for inndragning ved Økokrim og innføring av inndragningsspesialister i hvert politidistrikt.

5. Stortinget ber regjeringen sørge for at arbeidet med organisert kriminalitet og gjenger prioriteres og tilføres ressurser i politidistriktene der dette kreves som en følge av kriminalitetsbildet, og at dette sikres langsiktighet og forutsigbarhet.

Bekjempelse av organisert kriminalitet har vært løftet frem som en prioritering siden regjeringens tiltredelse, helt fra Hurdal-plattformen. Når politiet har fått store budsjettøkninger, som hovedregel uten øremerkinger, så bør det som utgangspunkt gi muligheten til å prioritere innsatsen mot kriminelle nettverk.

Bekjempelse av denne typen kriminalitet krever god etterretning og kunnskap om de aktuelle miljøene. Jeg vil i den forbindelse nevne nasjonal operasjon mot kriminelle nettverk som ble iverksatt i 2019 av riksadvokaten og politidirektøren Riksadvokaten og politidirektøren viderefører den nasjonale innsatsen mot kriminelle nettverk som omfatter både forebyggende og reaktive tiltak. Den nasjonale operasjonen er en varig innsats med formål å svekke kriminelle nettverk i Norge, og hindre rekruttering av unge til kriminelle miljøer.

Riksadvokaten har nylig anmodet statsadvokatembetene om at nasjonal operasjon mot kriminelle nettverk brukes effektivt slik at politidistrikter og påtalemyndigheten kan bekjempe organisert kriminalitet på en bedre måte. Statsadvokatembetene vurderer målrettede tiltak for å få bedre resultater i politidistriktene.

Med hilsen

Emilie Mehl

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

Statsråd Emilie Enger Mehl
Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 0805 Dep
0030 OSLO

Vår ref.:
THL

Deres ref.:

Dato:
28.11.2023

Prop. 139 L (2022-2023) Endringer i konfliktrådsloven, straffeloven og straffeprosessloven mv. (strafferettslige reaksjoner for ungdom og varetekt med elektronisk kontroll)

Justiskomiteen har for tiden ovennevnte sak til behandling. Komiteen viser til komiteens høring om saken 7. november 2023 og innspill fra Oslo tingrett.

Komiteen ber om departementets vurdering av forslagene og den lovtekniske utformingen av lovforslagene:

«Konfliktrådsloven § 25 4. ledd skal lyde:

I saker der det er idømt ungdomsstraff og en ungdomsplan ikke kommer i stand, overføres saken til kriminalomsorgens regionale nivå, eller påtalemyndigheten med innstilling om at saken bringes inn for retten med begjæring som nevnt i konfliktrådsloven § 31 tredje ledd bokstav b eller c

Konfliktrådsloven § 31, 3. og 4 ledd skal lyde:

Hvis ungdommen, etter at ungdomskoordinatoren har pålagt ungdommen å møte til samtale som nevnt i første ledd eller fastsatt vilkår etter annet ledd, på nytt bryter kravene eller vilkår fastsatt etter annet ledd bokstav a til e, kan ungdomskoordinatoren, etter samtykke fra politiet og kriminalomsorgen, innkalle til et nytt ungdomsplanmøte, eller overføre saken til kriminalomsorgens regionale nivå, eller påtalemyndigheten med innstilling om at saken bringes inn for retten med begjæring om a. fastsettelse av vilkår med elektronisk kontroll etter straffeloven § 52 c fjerde ledd b. at den subsidiære fengselsstraffen skal fullbyrdes helt eller delvis etter straffeloven § 52 c første ledd bokstav a, eller c. at den subsidiære fengselsstraffen helt eller delvis skal omgjøres til samfunnsstraff eller betinget fengsel etter straffeloven § 52 c første ledd bokstav a.

Når ungdomskoordinatoren har overført saken til kriminalomsorgens regionale nivå eller til påtalemyndigheten med innstilling om å bringe saken inn for retten, avbrytes gjennomføringen av straffen fra det tidspunktet begjæringen er oversendt retten. Straffegjennomføringen avbrytes ikke ved begjæring etter tredje ledd bokstav a.

Straffeloven § 52 c, 5. ledd tredje punktum skal lyde:

Etter begjæring fra kriminalomsorgen eller påtalemyndigheten kan retten beslutte at vilkår etter fjerde ledd skal lempes eller opphøre.

Straffeloven § 52 c, 6. ledd første punktum skal lyde:

Begjæring etter første ledd bokstav a og fjerde og femte ledd fremmes av kriminalomsorgen eller påtalemyndigheten

Straffeloven § 52 b nytt annet ledd skal lyde:

Retten kan fastsette de særvilkår som følger av straffeloven § 37 a, b og d. Vilkårene kan endres eller oppheves i ungdomsplanen.

Någjeldende annet ledd blir tredje ledd.

Straffeloven § 52 c, 1. ledd bokstav a) skal lyde:

Etter begjæring kan tingretten ved dom bestemme at hele eller deler av den subsidiære fengselsstraffen skal fullbyrdes eller omgjøres til samfunnsstraff eller betinget fengsel når den domfelte har

- a. Brutt bestemmelser gitt i eller i medhold av konfliktrådsloven § 31 eller straffeloven § 52 b annet ledd

Konfliktrådsloven § 29 første ledd skal lyde:

Hvis ungdommen er pålagt å avstå fra å bruke alkohol og andre berusende eller bedøvende midler og avgj nødvendige rusprøver etter § 25 første ledd bokstav f, § 28 første ledd, § 31 annet ledd bokstav c eller § 33 annet ledd bokstav c, eller straffeloven § 37 d) skal konfliktrådet undersøke om pålegget følges,

Straffeprosessloven § 68 femte ledd andre punktum skal lyde:

Anke over tingrettens avgjørelse i sak etter straffeloven § 52 c første ledd bokstav a, og etter straffeloven § 52 c fjerde og femte ledd, besluttes av kriminalomsorgens regionale nivå eller påtalemyndigheten

Straffeloven § 52 d) punkt a) skal lyde:

- a) Sammen med ungdomsstraff kan det idømmes a. ubetinget fengselsstraff, jf. § 52 a fjerde ledd, jf. § 32 bokstav d, eller»

Komiteen tillater seg å be om svar så raskt som mulig.

Med hilsen

(sign)

Per-Willy Amundsen
komitéleder

